

Forskare skriver populärt om egen forskning på nystartat förlag

Karolinska institutet tar ett nytt grepp för att bland annat uppfylla universitetens tredje uppgift: den att sprida kännedom om forskningen och att samverka mer med omvärlden. Karolinska institutet University Press är ett bokförlag som drivs kommersiellt, böckerna säljs i bokhandeln och förlaget drivs som ett aktiebolag med Karolinska institutet Holding AB som ägare. I Sverige finns inget motsvarande bokförlag. Internationellt finns dock gamla och kända förlag knutna till universitet, sådana som Oxford University Press och Johns Hopkins University Press, vilka i viss mån tjänat som förebilder.

– Den som idag drabbas av en sjukdom går förmodligen in på Internet för att söka information. Men det är mycket svårt att ta ställning till all information som finns på nätet. Ta exempelvis detta med PSA-test och prostatacancer: i den bok vi givit ut om prostatacancer vägs för- och nackdelar mot varandra av framstående forskare på området, och läsaren kan förstå varför exempelvis screening inte införts i full skala.

Hans-Olov Adami är redaktör för boken »Prostatacancer«. Det är viktigt att vi har de främsta forskarna på området med som författare, och därför ingår ibland forskare även från andra universitet, säger förlagschefen Cecilia Runnström.

– Böckerna ger möjlighet för patienter och anhöriga att bland annat förstå orsaker till sjukdomar, och även vilka val patienten har ifråga om behandlingsmöjligheter. Vi samarbetar också med patientföreningar för att nå ut med våra böcker.

Forskarna skriver själva, men samarbetar med medicinska redaktörer som förlaget knyter till sig. Det finns inget vetenskapligt redaktionsråd som beslutar om vilka ämnesområden som förlaget ska satsa på, det gör bolagsstyrelsen på egen hand.

– I styrelsen diskuterar vi olika forskningsområden och tänkbara skribenter. Det är bra om forskarna har skrivit populärvetenskapligt tidigare, att de verkar gilla att skriva och gärna att jag själv kan gå till biblioteket och ta del av vad de skrivit. Att skriva vetenskap-

ligt är något helt annat, det är forskare skolade till att göra och det innebär inte automatiskt att man är en duktig populärvetenskaplig skribent, säger Cecilia Runnström.

Dessutom kommer det spontant in förslag på nya ämnen till förlaget, och även färdiga manuskript från forskare som vill sprida sin forskning, berättar hon.

– Det verkar finnas en stor benägenhet att vilja avsäta tid till detta bland forskare. Men vi måste också fråga oss vem som är målgruppen, finns det tillräckligt många potentiella köpare och finns det bra möjligheter att nå dem? Upplagan på framtida titlar kommer att variera beroende på patientgruppens storlek.

Det händer också att Cecilia Runnström själv besöker forskare som styrelsen anser bedriver en spännande forskning, och begär in ett synopsis som styrelsen sedan kan ta ställning till. Efter det att ett beslut om utgivning har fattats tar det upp till ett år innan boken finns färdig att ges ut.

– Hur lång tid som behövs innan boken är klar beror mycket på forskarens vana att skriva populärvetenskapligt. Snabbast än så länge var boken om reumatism, som skrevs av professor Johan Frostegård. Det tog sex månader från beslut till dess att det fanns ett färdigt manus. Men han har ju bl a skrivit två romaner tidigare, och är dessutom en flitig krönikör. Även professor Töres Theorell, författare till »I spåren av 90-talet«, är en erfaren författare, säger Cecilia Runnström.

Under hösten 2006 är ytterligare två titlar inplanerade, en om diabetes och en om Alzheimers sjukdom. 2007 planerar förlaget att ge ut 10–12 nya titlar, bland annat om multipel skleros, bröstcancer och dyslexi.

– Ännu har vi bara haft manliga skribenter, men vi har flera kvinnliga professorer på gång som författare till de böcker som är planerade, säger Cecilia Runnström.

**KAROLINSKA
INSTITUTET
UNIVERSITY
PRESS**

Vi kommer med något nytt – fackböcker skrivna av forskare som vänder sig till patienter och anhöriga, säger Cecilia Runnström, förlagschef på det nystartade förlaget.

Foto: Tom Martinsen.

Peter Örn
frilansjournalist

Eget bokförlag inget för andra medicinska fakulteter

Karolinska institutets förlagsverksamhet med utgivning av populärvetenskapliga böcker författade av forskarna själva får ingen efterföljare bland landets övriga medicinska fakulteter, åtminstone inte inom en överskådlig framtid. Det finns en viss tveksamhet till forskares förmåga att lämna det egna »forskarspråket« och bli lättillgängliga även för icke-medicinare.

Vid Lunds universitet är Forskningens dag ett av de viktigaste inslagen för att samverka med omvärlden och föra ut forskningen. Den har funnits sedan 1980, och innefattar varje år ett speciellt tema. Den dagen, liksom övriga seminarier och populärvetenskapliga aktiviteter vid fakulteten som riktar sig mot andra än forskare, har bidragit till Cecilia Sjöholms tveksamhet att forskare själva skriver populärvetenskapligt. Cecilia Sjöholm är informationschef på medicinska fakulteten, Lunds universitet.

– Vi har inte själva funderat på att starta någon bokutgivning med forskarskriven populärvetenskap, men visst är det en spännande idé. Vi har tidigare givit ut skrifter i samband med Forskningens dag. I dessa skrev forskarna själva om sin forskning, men ibland blev texten för komplicerad för en läsekrets med begränsad medicinsk kunskap, säger Cecilia Sjöholm.

– Min erfarenhet är att forskare är så vana att tala på sitt eget forskarspråk att det kan vara svårt att få

dem att beskriva forskningen på ett lättillgängligt sätt.

Inte heller vid Sahlgrenska akademien i Göteborg planeras någon bokutgivning. Men Mauritz Ljungman, informationschef vid Sahlgrenska akademien, tror att det kan uppstå ett tryck från forskarna själva då andra fakulteter tar nya initiativ.

– Man bevakar ju varandras arbete med att nå ut till allmänheten med sin forskning, och ser man att någon gör något bra kan det skapas ett tryck från forskarna. Jag tror säkert Karolinska institutets satsning på bokutgivning är en bra idé, och vi ska titta på hur de går tillväga. Men i vårt fall bör i så fall en sådan satsning gälla hela universitetet och inte bara den medicinska fakulteten, säger Mauritz Ljungman.

Mauritz Ljungman tror att varje fakultet helst hittar sina egna sätt att profilera sig.

– Vi har exempelvis Vetenskapsfestivalen som bidragit till att bli Höskoleverket framhållit oss som en förebild då det handlar om att föra ut forskning. Någon motsvarighet till Vetenskapsfestivalen finns inte vid något annat universitet, säger Mauritz Ljungman.

Uppsala universitet vill uppmuntra populärvetenskapligt författande och delar varje år ut Disapriset för sådana initiativ, ett pris som även kan gå till författare som inte är anställda på universitetet. Det anordnas också skrivarkurser för forskare och lärare. Men någon egen utgivning av populärvetenskapliga böcker författade av universitetets forskare planeras inte. Inte heller vid Umeå universitet eller Linköpings universitet finns några planer på en sådan bokutgivning.

Peter Örn
frilansjournalist

Citatet

Erna Möller:

»Jag har aldrig haft någon egentlig chef.«

Citatet kommer ur boken »Kvinnor i vitt: om kreativitet på universitetssjukhus« (Birgitta Evengård, red, utgiven på Bonnier utbildning; 1998), där Erna Möller är en av ett tjugotal kvinnliga läkare/forskare, som berättar om sina yrkesliv som kliniker och forskare. Vad hon egentligen menar är att chefer visserligen har funnits i hennes liv, men bara som kliniker och administratörer, inte som mentorer i hennes forskningsarbete. Den enskilde forskaren har ingen att fråga, inte ens för att få veta att det inte finns något svar.

Erna Möllers beskrivning av sin person och sitt yrkesliv är minst av allt ett gnäll över könsproblematiken i forskarvärlden. Slutknorren i hennes betraktelse är att det inte var Tham med sin kvinnokvoteringsomgång som på sin tid banade väg för de kvinnliga toppforskarna, utan bara de själva. Hon har själv beskrivit sig som självsäker och dominant och angelägen att hinna lösa

ERNA MÖLLER
född 1940, professor i klinisk immunologi sedan 1987. Hon är verksam vid institutionen för laboratoriemedicin, Karolinska institutet.
Foto: AstraZeneca.

problemen först, till och med när det gällde småbarnshandlingen på hemmafronten.

Hon knöts tidigt till forskargruppen kring kirurgprofessorn Curt Franksson, när man började genomföra njurtransplantationer på Serafimerlasarettet 1964, och följde sedan med denna grupp till Huddinge. Erna Möller blev 1987 professor i klinisk immunologi och bekläder en rad prominenta poster i forskarvärlden och industrin.

Stephan Rössner
professor, Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge

Läs mer Fullständig referenslista
och engelsk sammanfattning
<http://tarkiv.lakartidningen.se>
Medicinsk kommentar sidan xxx,
xxx och xxx
Serie: xxx (Läkartidningen nr
??/??, ??/?? och ??/??)
Kunskapsprov:

Redaktör: Gun Berefelt 08-790 34 80
gun.berefelt@lakartidningen.se

Xxxx

Xxx

Xxxx